

Sygn. akt V CZ 161/11

POSTANOWIENIE

Dnia 28 marca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa Alicji B. i małoletniego Dawida B.
reprezentowanego przez przedstawicielkę ustawową matkę Alicję B.
przeciwko Annie B.

o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 marca 2012 r.,
zażalenia pozwanej na orzeczenie o kosztach, zawarte w wyroku Sądu
Apelacyjnego z dnia 7 czerwca 2011 r.,

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 7 czerwca 2011 r., Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanej Anny B. od wyroku Sądu Okręgowego w W. w sprawie o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej z powództwa Alicji B. i Dawida B. Ponadto Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanej na rzecz powoda Dawida B. kwotę 2700 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego (pkt 1 wyroku); zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. na rzecz adw. M. K. kwotę 2700 zł wraz z

należnym podatkiem VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym (pkt 2 wyroku) oraz zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. na rzecz adw. S. F. kwotę 2700 zł wraz z należnym podatkiem VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym (pkt 3 wyroku).

Od postanowienia zawartego w punkcie pierwszym powołanego wyżej wyroku, w części dotyczącej kosztów procesu, zażalenie wniosła pozwana, zarzucając:

- naruszenie art. 98 § 3 k.p.c. polegające na przyjęciu, że zwrot kosztów procesu współuczestnikom sporu reprezentowanym przez tego samego pełnomocnika obejmuje odpowiednią wielokrotność tego samego pełnomocnika;
- niewłaściwe zastosowanie art. 98 w zw. z art. 109 k.p.c., polegające na przyjęciu przez Sąd, że celowym i niezbędnym było ustanowienie dla małoletniego powoda - Dawida B., reprezentowanego przez przedstawicielkę ustawową Alicję B., pełnomocnika z wyboru, będącego jednocześnie pełnomocnikiem z urzędu powódki Alicji B.;
- niewłaściwe zastosowanie art. 98 w zw. z art. 102 k.p.c., polegające na przyjęciu przez Sąd, że pozwana pomimo bardzo trudnej sytuacji majątkowej winna zwrócić koszty procesu powodowi – Dawidowi B.

Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego poprzez nieobciążanie pozwanej kosztami procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie był uzasadniony zarzut naruszenia art. 98 § 3 k.p.c., zgodnie z którym do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się m.in. wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata. W postępowaniu apelacyjnym powód Dawid B. był reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru adw. M. K., wobec czego zasądzenie od pozwanej na rzecz tego powoda kosztów postępowania

obejmujących wynagrodzenie pełnomocnika, ustalone według właściwej stawki opłaty przewidzianej za pomoc prawną udzieloną stronie przez adwokata w postępowaniu apelacyjnym, nie naruszało tego przepisu. Zasądzeniu tych kosztów nie sprzeciwiała się okoliczność, że powódka Alicja B. - będą przedstawicielką ustawową małoletniego powoda Dawida B. - korzystała z pomocy prawnej z urzędu udzielonej przez tego samego adwokata. Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym nie zostały zasądzone od pozwanej, lecz od Skarbu Państwa, w konsekwencji nie stanowiły one kosztów procesu, o których mowa w art. 98 § 1 i 3 k.p.c. rozliczanych pomiędzy stronami. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego (por. postanowienia z dnia 14 grudnia 2007 r., III CZ 61/07, BSN 2008, nr 4, poz. 12, z dnia 17 listopada 2009 r., III CZ 53/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 79, z dnia 17 czerwca 2010 r., III CZ 20/10, Lex nr 852674), koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, jeżeli zostaną pokryte przez Skarb Państwa nie stanowią kosztów procesu, o których mowa w art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Podstawą ich ponoszenia przez Skarb Państwa (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2011 r., III CZP 14/11, OSNC 2012, nr 1, poz. 2) nie są przepisy k.p.c. dotyczące kosztów procesu ani przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.). Subsydiarny i publicznoprawny obowiązek ponoszenia tych kosztów przez Skarb Państwa wynika z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (jedn. tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188 ze zm.). W konsekwencji w ramach rozliczenia kosztów procesu pomiędzy pozwaną a powodem, dokonywanej na podstawie przepisów art. 98 § 1 i 3 k.p.c., nie można było uwzględniać okoliczności, że od Skarbu Państwa zasądzono na rzecz adwokata, który reprezentował powódkę opłatę za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną z urzędu powódce. Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powódce w postępowaniu apelacyjnym stanowiłyby składnik kosztów procesu jedynie wówczas, gdyby kosztami tymi została obciążona pozwana, co w sprawie nie miało jednak miejsca. Ubocznie tylko należy zauważyć, że uwzględnienie omawianego zarzutu, prowadziło faktycznie do obciążenia

Skarbu Państwa kosztami procesu strony, która korzystała z pomocy pełnomocnika procesowego ustanowionego z wyboru.

Niezasadny był zarzut naruszenia art. 98 w zw. z art. 109 k.p.c. Art. 98 § 1 k.p.c. stanowi, że strona przegrywająca sprawę jest zobowiązana zwrócić stronie, która sprawę wygrała koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Korzystanie z pomocy prawnej pełnomocnika procesowego jest prawem strony, którego nie może ograniczać to, że z pomocy prawnej korzysta współuczestnik sporu. Artykuł 98 § 3 k.p.c. przesądza, że do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się, m.in. wynagrodzenie adwokata, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach z tytułu wynagrodzenia adwokata. Wysokość opłat za udzieloną przez adwokata pomoc prawną przed organami wymiaru sprawiedliwości wynika z przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm., zwanego dalej: „rozporządzeniem”). Zgodnie z § 2 ust. 2 tego rozporządzenia, podstawę zasądzenia opłaty, o której mowa w ust. 1 stanowią stawki minimalne określone w rozdziałach 3-5; opłata ta nie może być wyższa niż sześciokrotna stawka minimalna ani przekraczać wartości przedmiotu sprawy. Zasądzona od pozwanej na rzecz powoda opłata z tytułu pomocy prawnej udzielonej powodowi w postępowaniu apelacyjnym przez adwokata była równa stawce minimalnej przewidzianej z tego tytułu. Charakter stawek przewidzianych w powołanym wyżej rozporządzeniu jest tego rodzaju, że stanowią one minimalne wynagrodzenie przewidziane za pomoc prawną udzieloną przez adwokatów przed organami wymiaru sprawiedliwości (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2009 r., I PZP 3/09, OSNP 2010, nr 7-8, poz. 83, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2011 r., I CSK 611/10, Lex nr 989121). W razie ustanowienia pełnomocnika z wyboru, zasądzając w ramach rozliczenia kosztów procesu, wysokość opłaty należnej z tytułu zastępstwa prawnego, sąd nie jest związany wysokością wynagrodzenia ustalonego pomiędzy stronami. W razie, gdy wysokość umówionego wynagrodzenia przewyższa stawki minimalne przewidziane w rozporządzeniu, sąd uwzględnia przesłanki określone w art. 109 § 2 k.p.c. oraz

w § 2 ust. 1 rozporządzenia, określając wysokość kosztów, jakie poniesienie strona przegrywająca na rzecz strony, która wygrała sprawę, korzystając z pomocy prawnej adwokata. Skoro więc Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanej na rzecz powoda zwrot kosztów obejmujących opłatę ustaloną w wysokości stawki minimalnej przewidzianej za pomoc prawną udzieloną w postępowaniu apelacyjnym nie naruszył art. 98 w zw. z art. 109 k.p.c. Niezależnie od powyższego, wbrew stanowisku pozwanej, wyrażonemu w uzasadnieniu zażalenia, pomiędzy powodami ze względu na treść dochodzonego roszczenia – o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną w odniesieniu do wierzytelności przysługujących odrębnie każdemu z powodów przeciwko dłużnikowi, z którym pozwana zawarła umowę - zachodziło współuczestnictwo formalne. Tylko przy współuczestnictwie materialnym - abstrahując od zagadnienia, że opłatę za pomoc prawną udzieloną z urzędu powodce w postępowaniu apelacyjnym poniósł Skarb Państwa – wchodziłoby w rachubę prawo do otrzymania przez pełnomocnika powodów jednego wynagrodzenia za udzielenie powodom pomocy prawnej, co miałoby także znaczenie dla ustalenia wysokości kosztów procesu, które zobowiązana byłaby wówczas zwrócić pozwana powodom (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2007 r., III CZP 130/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 1).

Sąd Apelacyjny nie naruszył także art. 98 w zw. z art. 102 k.p.c. Za zastosowaniem tego ostatniego przepisu nie przemawiał bowiem ani charakter dochodzonego roszczenia, ani też okoliczności dotyczące sytuacji osobistej pozwanej skoro również powód, jako osoba małoletnia i pozbawiona majątku, znajdował się w trudnej sytuacji majątkowej, która nawet była przyczyną zwolnienia go od kosztów sądowych.

Z tych względów, zażalenie podlegało oddaleniu jako bezzasadne na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

